

Vragen gesteld door de leden der Kamer, met de daarop door de regering gegeven antwoorden

766

Vragen van de leden **Maatoug** (GroenLinks) en **Gijs van Dijk** (PvdA) aan de Staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid over *de uitspraak van de Centrale Raad voor Beroep inzake werken vanuit de bijstand* (ingezonden 26 oktober 2021).

Antwoord van Staatssecretaris **Wiersma** (Sociale Zaken en Werkgelegenheid) (ontvangen 18 november 2021).

Vraag 1

Kent u de uitspraak van de Centrale Raad van Beroep (CRvB) van 24 augustus 2021¹, de uitspraak van de rechtbank Rotterdam van 12 oktober 2018², de uitspraak van de CRvB van 14 juni 2016³ en de artikelen over werken vanuit de bijstand⁴?

Antwoord 1

Ja.

¹ Centrale Raad van Beroep, 24 augustus 2021, ECLI:NL:CRVB:2021:2146 (ECLI:NL:CRVB:2021:2146 Volledige tekst uitspraak (recht.nl))

² Rechtbank Rotterdam, 12 oktober 2018, ECLI:NL:RBROT:2018:8363 (ECLI:NL:RBROT:2018:8363, Rechtbank Rotterdam, 17/6370 en 18/1677 (rechtspraak.nl))

³ Centrale Raad van Beroep, 14 juni 2016, ECLI:NL:CRVB:2016:2272 (ECLI:NL:CRVB:2016:2272, Centrale Raad van Beroep, 14/4313 WWB (rechtspraak.nl))

⁴ Trouw, 22 oktober 2021 «Na jaren in de bijstand vond ze eindelijk weer werk, maar dat veroorzaakte een kettingreactie van ellende» (<https://www.trouw.nl/economie/na-jaren-in-de-bijstand-vond-ze-eindelijk-weer-werk-maar-dat-veroorzaakte-een-kettingreactie-van-ellende~b1fd247b/>), Binnenlands Bestuur, 20 oktober 2021, «Werken in de bijstand wordt (iets) lonender ([https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/werken-in-de-bijstand-wordt-\(iets\)-lonender.18670415.lynkx](https://www.binnenlandsbestuur.nl/sociaal/nieuws/werken-in-de-bijstand-wordt-(iets)-lonender.18670415.lynkx)), gemeente.nu, 22 oktober 2021, «Gemeenten negeren de wet bij uitvoering bijstand» (<https://www.gemeente.nu/sociaal/bijstand/gemeenten-negeren-de-wet-bij-uitvoering-bijstand/>), NOS, 2 juni 2021, «Problemen bij computersysteem dat uitkeringen regelt: «Gaat al twee jaar fout»» (<https://nos.nl/artikel/2383250-problemen-bij-computersysteem-dat-uitkeringen-regelt-gaat-al-twee-jaar-fout/>), NOS, 24 mei 2021, «Stellen in de bijstand die scheiden moeten vaak onterecht toeslagen terugbetalen» (<https://nos.nl/artikel/2382078-stellen-in-de-bijstand-die-scheiden-moeten-vaak-onterecht-toeslagen-terugbetalen>)

Vraag 2

Kunt u aangeven in hoeverre deze problemen bij het ministerie voor deze uitspraak al bekend waren, en wat er is gedaan met deze signalen? Hebben hier gesprekken met gemeenten of de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) over plaatsgevonden? Waarom is er niet eerder voor gekozen om werken vanuit de bijstand aantrekkelijker te maken, en ervoor te zorgen dat mensen met fluctuerende bijverdiensten in de verrekening niet onder het bijstandsniveau terechtkomen?

Antwoord 2

De bijstand is bedoeld voor mensen die tijdelijk op geen andere manier in hun levensonderhoud kunnen voorzien. Een inkomen waarover de bijstandsgerechtigde kan beschikken, moet daarom in beginsel worden verrekend. Wel zijn er verschillende mogelijkheden om inkomsten vrij te laten.⁵ Inkomsten worden per maand met de bijstand verrekend. In juli van dit jaar is uw Kamer naar aanleiding van het rapport «Als verrekenen een beperking is» geïnformeerd over de acties die worden ondernomen omtrent de verrekenproblematiek.⁶ Hier werk ik onder meer aan via het project Simpel Switchen in de Participatieketen en dit komt ook aan de orde bij het traject hardheden Participatiewet en de vervolgaanpak «een Participatiewet op basis van vertrouwen met oog voor de menselijke maat».

Vraag 3

Kunt u aangeven op hoeveel bijstandsgerechtigden deze uitspraak betrekking heeft? Als een exact aantal niet lukt, kunt u dan een inschatting geven? Mocht dit ook niet kunnen, kunt u dan aangeven hoe u deze inschatting wel gaat maken?

Antwoord 3

In alle gevallen waar bijstandsgerechtigden meer gaan verdienen dan de voor hen geldende bijstandsnorm, moeten gemeenten anders te werk gaan. Zij moeten voortaan rekening houden met een eventuele aanspraak op vrijlating. Het gaat om ongeveer 40.000 gevallen op jaarbasis (CBS bijstandsuitkeringenstatistiek)⁷. Hoeveel mensen in deze situatie langer recht houden op bijstand, is nog niet precies aan te geven. De VNG, Divosa en de G4 geven aan dat zij op dit moment nog geen uitspraak kunnen doen over het aantal mensen op wie deze uitspraak betrekking zou kunnen hebben. Ik ben hierover onder meer met gemeenten in gesprek.

Vraag 4

In hoeveel gemeenten wordt er op dit moment nog gewerkt met de oude interpretatie van de wet?

Antwoord 4

Op dit moment hebben veel gemeenten hun werkwijze aan de uitspraak van de CRvB aangepast. Een aantal gemeenten, vooral grote gemeenten, past momenteel hun systemen hierop aan. Het is niet precies bekend hoe groot die laatste groep is.

Vraag 5

Hoeveel gemeentelijke verordeningen Participatiewet zijn in strijd met de wet en regelgeving en rechtspraak aangaande fictief verrekenen en de vrijlating?

Antwoord 5

Toepassing van de vrijlating in lijn met de uitspraak van de Centrale Raad vraagt een aanpassing in de uitvoering en geen specifieke aanpassing van lokale regelgeving. Zoals aangegeven in mijn antwoord op vraag 4 is richting

⁵ Voor gemeenten bestaat de mogelijkheid om een algemene vrijlating van 25% toe te passen voor arbeidsinkomsten voor mensen vanaf 27 jaar, een vrijlating van 12,5% van arbeidsinkomsten voor alleenstaande ouders vanaf 27 jaar en een vrijlating van 15% van arbeidsinkomsten voor mensen met een medische urenbeperking. In het wetsvoorstel Breed Offensief (Kamerstuk, 2019–2020, 35 394, nr. 2) wordt daarnaast een nieuwe vrijlating van arbeidsinkomsten voorgesteld voor mensen die deeltijd werken met loonkostensubsidie.

⁶ Kamerstuk, 2020–2021, 34 352, nr. 218

⁷ «Inkomsten uit arbeid» reden beëindiging uitkering

mij aangegeven dat die aanpassingen al zijn doorgevoerd of dat de naar aanleiding van de uitspraak noodzakelijke ICT-aanpassingen in gang zijn gezet.

Vraag 6

Welke stappen zijn er sinds de uitspraak van de CRvB in augustus geweest om ervoor te zorgen dat in alle gemeenten de nieuwe interpretatie van de wet wordt toegepast? Wanneer verwacht u dat de uitspraak uiterlijk is toegepast in alle Nederlandse gemeenten? Kunt u aangeven hoe u de Kamer zult informeren over de voortgang?

Antwoord 6

Ik ben zowel ambtelijk als bestuurlijk in overleg met de G4, VNG en Divosa over de toepassing van de nieuwe interpretatie conform de uitspraak van de CRvB en de consequenties daarvan. Ik kan nog geen uitspraak doen over de termijn waarop alle gemeenten hun werkwijze aan de uitspraak zullen hebben aangepast. Zie hierover ook het antwoord op vraag 10. Het beeld is dat gemeenten de gevraagde wijziging voortvarend oppakken (zie ook mijn antwoord op vraag 4). Mocht dit beeld veranderen dan zal ik uw Kamer hier tijdig over berichten.

Vraag 7

Worden uitspraken van rechtbanken aangaande in dit geval de Participatiewet automatisch iedere maand verstrekt aan het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid?

Antwoord 7

Nee.

Vraag 8

Wordt er landelijk bijgehouden hoeveel bezwaarschriften er worden ingediend inzake de Participatiewet en hoe deze bezwaar- en beroepsprocedures uitpakken? Is er sprake van terugkoppeling van het verloop van deze zaken vanuit gemeenten en/of CRvB richting ministerie?

Antwoord 8

Nee, dat wordt niet bijgehouden. Ook wordt niet iedere uitkomst van bezwaar- en beroepsprocedures geaggregeerd bijgehouden, noch worden deze teruggekoppeld door gemeenten aan SZW. Ik vind dat ook niet passen bij het gedecentraliseerde karakter van het stelsel. Ik heb regelmatig zowel ambtelijk als bestuurlijk overleg met gemeenten over het verloop van deze zaken. Daarnaast word ik tijdens mijn werkbezoeken, door gemeenten en door het project Simpel Switchen op de hoogte gehouden.

Vraag 9

Bent u bereid om tot één werkwijze van inkomstenverrekening en uitbetaling bijstand te komen en deze bij wet vast te leggen?

Antwoord 9

Op dit moment bestaan er verschillen tussen gemeenten als het gaat om de wijze van inkomstenverrekening en de datum van uitbetaling van bijstand. Die verschillen hangen deels samen met de verschillende ICT-systemen die gemeenten gebruiken. Het Inlichtingenbureau heeft samen met gemeenten, waaronder de G4, een pilot uitgevoerd om te komen tot een breed gedragen uniforme en wettelijk verankerde herleiding van het nettoloon vanuit gegevens in de polisadministratie. Deze herleiding kan landelijk (door alle gemeenten) worden toegepast bij de verrekening van inkomsten in de bijstand. Hiermee ontstaat de mogelijkheid van een volledig geautomatiseerde vorm van inkomstenverrekening. De uitkomsten van deze pilot waren dusdanig positief dat het Inlichtingenbureau gestart is met het ontwikkelen van het product Ondersteuning Inkomstenverrekening Bijstand (OIB). De Minister heeft toegezegd⁸ te

⁸ Kamerstuk, 2020–2021, 34 352, nr. 218

onderzoeken of en zo ja, hoe wet- en regelgeving kan worden aangepast zodat deze werkwijze landelijk kan worden geïmplementeerd.

Vraag 10

Gezien het feit dat de VNG aangeeft dat de uitspraak «ingrijpende gevolgen voor de gemeentelijke uitvoeringspraktijk» heeft, kunt u aangeven op welke manier gemeenten gefaciliteerd worden om de nieuwe interpretatie van de wet zo goed en zo snel mogelijk toe te passen? Kunt u hierbij toezeggen dat uitvoeringskosten geen belemmerende factor zullen zijn bij het uitvoeren van deze nieuwe interpretatie zodat het in alle gemeenten aantrekkelijker wordt om vanuit de bijstand te gaan werken?

Antwoord 10

Ik heb hierover zowel ambtelijk als bestuurlijk overleg met gemeenten. Het is primair de bevoegdheid en verantwoordelijkheid van gemeenten om de Participatiewet binnen de wettelijke kaders uit te voeren en te handhaven. De gemeenten zien dat knelpunten ontstaan in de ICT-systemen waarin zij de vrijlating organiseren. Het kost tijd om de systemen aan te passen aan de uitspraak van de CRvB. Tot dit is geregeld moeten de bijstandsbetalingen handmatig ingevoerd worden, althans voor zover het gaat om zaken die in verband staan met de uitspraak van de CRvB. Bijstandsgerechtigden van wie de bijstandsuitkering sinds de uitspraak van de CRvB is beëindigd en die het idee hebben dat de beëindiging onterecht is, kunnen zich richten tot hun gemeente. Gemeenten ontvangen via de algemene uitkering van het gemeentefonds middelen voor de uitvoering van de bijstand. Met deze middelen kunnen zij de systemen aanpassen. Gemeenten worden gecompenseerd in de kosten die de aanpassingen en de gewijzigde wetstoepassing met zich meebrengen.

Vraag 11

Vindt u het een probleem dat de Landelijke Cliëntenraad (LCR) in een onderzoek eerder dit jaar aangaf dat zes op de tien mensen die vanuit de bijstand gaan werken in financiële problemen komen? Kunt u aangeven of er andere beleidsmatige redenen zijn die hieraan bijdragen? Bent u hierover in gesprek met de VNG en LCR? Als dit nog niet het geval is, zou u dit willen doen?

Antwoord 11

De resultaten van het onderzoek van de LCR vind ik zorgelijk en voor zover mogelijk wil ik de problemen aanpakken. Ik vind het belangrijk dat mensen volwaardig meedoen in de maatschappij en op de best passende plek aan de slag gaan. Het systeem moet hen daarin ondersteunen en niet tegenwerken. Hierover ben ik in gesprek met de VNG en LCR. Er worden ook rondetafelgesprekken georganiseerd in samenwerking met gemeenten en de eerste stappen zijn gezet op het inrichten van signaleringsteams bestaande uit de Inspectie SZW, Landelijke Cliëntenraad en VNG Naleving. Ook werkt het Ministerie van SZW sinds 2019 samen met gemeenten en Divosa aan het project Sijmpel Switchen in de Participatieketen. Het project richt zich op het versoepelen van de overgangen tussen uitkering en werk en heeft daarbij ook oog voor problemen die ontstaan door inkomstenverrekening. Het oplossen van deze problemen maakt de overgang van uitkering naar werk makkelijker. Binnen Sijmpel Switchen werk ik samen met Divosa zowel aan oplossingen die passen binnen de huidige wet- en regelgeving, als aan oplossingen waarvoor eventueel aanpassing van de wet- en regelgeving nodig is. Er zijn hiervoor verschillende producten gemaakt zoals de toolkit «Snelle Aanvraag, Snel Besluit» en de toolkit «Parttime werk». Oplossingen waarvoor eventueel aanpassingen in de wet- en regelgeving nodig zijn, worden waar passend ook meegenomen in het traject «Hardheden in de Participatiewet» en de vervolgaanpak «een Participatiewet op basis van vertrouwen met oog voor de menselijke maat».

Vraag 12

Wat vindt u van de eerder gedane suggestie van de LCR dat er iets vergelijkbaars als de beslagvrije voet moet komen voor mensen die werken naast een uitkering?

Antwoord 12

Het vangnet van de bijstand is nu juist bedoeld als bestaansminimum en bestaansnorm waar iemand in ieder geval over dient te kunnen beschikken om te kunnen voorzien in noodzakelijke bestaanskosten. Daalt het inkomen onder het bijstandsniveau dan heeft iemand in principe recht op aanvulling tot die norm. Ik vind het belangrijk dat bij het verrekenen van inkomsten uit werk met de uitkering, voorkomen wordt dat juist mensen die de beweging naar werk en uitstroom maken onder de norm terechtkomen. Zie ook mijn antwoorden op vraag 2 en 11. Het hanteren van een andere norm (in het voorbeeld van de LCR de beslagvrije voet) dan de bijstandsnorm lost dit probleem niet op.

Vraag 13

Bent u bereid de vrijlatingsregeling aan te passen, conform het amendement-Gijs van Dijk over een generieke structurele vrijlatingsregeling van 50% van het inkomen⁹? Zo nee, waarom niet?

Antwoord 13

Het amendement-Gijs van Dijk is ingediend in het kader van de behandeling van het wetsvoorstel wijziging van de Participatiewet Uitvoeren Breed Offensief. De Tweede Kamer heeft het wetsvoorstel op 13 april 2021 controversieel verklaard omdat er een aantal verstrekkende amendementen op het wetsvoorstel zijn ingediend. Het amendement-Gijs van Dijk is verstrekkend omdat het, zoals aangegeven, beoogt een generieke structurele vrijlatingsregeling van 50% te introduceren met een maximumbedrag conform de huidige 25% vrijlating. Met een dermate hoge vrijlatingsregeling kan het bedrag aan inkomen plus bijstand voor een samenwonende bijstandsgerechtigde een hoger niveau bereiken dan wanneer diegene volledig werkt tegen het wettelijk minimumloon. Het structurele karakter van de vrijlating kan mensen bovendien belemmeren om uit te stromen uit de bijstand.

Het is aan de Tweede Kamer om de wetsbehandeling van Breed Offensief op enig moment te agenderen en daarbij het amendement-Gijs van Dijk te betrekken.

⁹ Kamerstuk 35 394, nr. 13